

นิตยสาร M&C แม่และเด็ก :: โปлио โรคเก่ากำลังจะกลับมาใหม่

ท้องเสียเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการแพร่เชื้อ เพราะเชื้อไวรัสโพลีโอ นั้นเจริญอยู่ในทางเดินอาหาร โ โ ท้องเสียเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการแพร่เชื้อ เพราะเชื้อไวรัสโพลีโอ นั้นเจริญอยู่ในทางเดินอาหาร โ

ไทยระวัง! โ โปลิโอ กลายพันธุ์ ลาวประกาศภาวะฉุกเฉินแล้ว ภายหลังพบการระบาดของโรคโปลิโอสายพันธุ์วัคซีนกลายพันธุ์ ในลาวและพม่า !!
Polio Out Break in Phillipine 2019

ดูภาพหัวข่าวที่ด้านบนแล้ว ในฐานะหมอกู้สึกตระหนก เพราะโรคโปลิโอเป็นโรคที่หายจากประเทศไทยเกือบ 2 ทศวรรษแล้ว ซึ่งเป็นความสำเร็จทางการสาธารณสุขของไทยที่เด่นๆ เรื่องหนึ่ง เพราะโรคโปลิโอเป็นโรคที่ทำให้เกิดทุพพลภาพของร่างกายโดยเฉพาะกล้ามเนื้อขา ทำให้เกิดกล้ามเนื้อลีบ ขาเป่ ซึ่งในสมัย 30-40 ปีก่อนจะเห็นประชาชนขาลีบเดินในที่สาธารณะ ปัจจุบันไม่มีให้เห็นแล้ว แต่ก็ทำท่าว่าจะกลับมาระบาดเกิดโรคขาเป่ให้เห็น

เริ่มจากคำเตือนจากการสาธารณสุขลาวซึ่งพบมีผู้ป่วยโปลิโอในเด็ก และลาวเป็นประเทศที่ติดแดนติดต่อกับประเทศไทยและมีการเคลื่อนตัวของประชากรลาวเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมาก ทำให้เกรงว่าจะเกิดการระบาดของโรคนี้เกิดขึ้น ซึ่งโรคโปลิโอในอดีตเป็นโรคระบาดที่คร่าชีวิตทารกจำนวนมาก ทำให้มีการอักเสบของไขสันหลัง รายที่มีอาการรุนแรงจะเกิดอัมพาตที่กล้ามเนื้อแขน ขา อาจจะมีการตลอดชีวิตหรือเสียชีวิตได้ และการติดต่อจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งง่าย โดยการติดต่อทางปาก ซึ่งเชื้อติดมากับมือ หรือกับอาหาร น้ำดื่ม เข้าสู่ร่างกายทำให้เกิดโรคโปลิโอ

โรคโปลิโอ ชื่อเต็มคือ โรคโปลิโอไมอีไลติส (poliomyelitis) โ โรคไขสันหลังอักเสบโ เชื้อโปลิโอจะทำลายไขสันหลังส่วนซีเทา (ซึ่งภาษากรีก polios หมายถึง ซีเทา และ myelos หมายถึง ไขสันหลัง) ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ทำให้กล้ามเนื้อลีบและอ่อนแรง อาจจะมีการตลอดชีวิตหรือถึงแก่เสียชีวิตได้ โรคโปลิโอเป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสเฉียบพลัน ซึ่งติดต่อกจากคนสูคนเท่านั้น ผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ในประเทศไทยพบผู้ป่วยรายสุดท้ายปี พ.ศ. 2540 ที่จังหวัดเลย

โรคโปลิโอนี้เคยระบาดครั้งใหญ่ในทวีปยุโรปเมื่อปี ค.ศ. 1888 และลุกลามต่อไปยังสหรัฐอเมริกา นับเป็นโรคติดต่อร้ายแรงซึ่งทำให้มีผู้พิการและเสียชีวิตมากที่สุดโรคหนึ่งในประวัติศาสตร์ อีกทั้งเป็นโรคในเด็กที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสาธารณสุขมากที่สุด ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 แต่เป็นโรคที่นักวิทยาศาสตร์การแพทย์สามารถคิดผลิตภัณฑ์ป้องกันได้สำเร็จจนจำนวนผู้ป่วยโปลิโอทั่วโลกลดลงมาก ในประเทศไทยสามารถที่จะควบคุมโรคโปลิโอได้จนถึงระดับที่ประกาศว่าปลอดจากโรคโปลิโอมาเกือบสองทศวรรษ แต่ต้องมาตระหนกเมื่อประเทศเพื่อนบ้านคือลาวประกาศภาวะฉุกเฉินในการควบคุมโรคโปลิโอที่ติดพบในประเทศ ซึ่งโรคโปลิโอนี้ติดต่อได้ง่ายและรวดเร็ว

การตระหนกและรู้จักโรคนี้จึงจำเป็นเพื่อที่จะป้องกันการเกิดอุบัติทางสาธารณสุขเกิดขึ้นในประเทศ จากโรคติดต่อชายแดนเพื่อนบ้าน ซึ่งดูเหมือนเรื่องไกลตัว แต่ที่จริงใกล้ตัวกว่าที่คิด เพราะเมื่อมีโรคติดต่อแพร่ระบาดเข้ามาทางพรมแดน หากไม่มีการเฝ้าระวังป้องกันควบคุม โรคที่ไม่เคยปรากฏมานานก็อาจจะแพร่ได้อย่างรวดเร็ว เพราะการเดินทางที่สะดวกรวดเร็ว ดังเช่น โรคเท้าช้างจากทางใต้ หรือโปลิโอจากทางลาว ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับไทยถึง 12 จังหวัด จะส่งผลให้คนไทยป่วยและสูญเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาอย่างมาก ปัจจุบันไทยต้องรับภาระการรักษาพยาบาลคนต่างดาวซึ่งเข้ามาทั้งถูกและไม่ถูกกฎหมายปีละ 2.1 ล้านราย เป็นผู้ป่วยใน (ต้องเข้าอยู่ในโรงพยาบาล) ถึง 8 หมื่นราย และผู้ป่วยนอกถึง 2 ล้านราย ซึ่งไม่สามารถเก็บค่ารักษาพยาบาลได้ถึง 1.1 พันล้านบาท แต่ก็ต้องดูแลด้วยเรื่องของมนุษยธรรมและด้วยระบบการสาธารณสุขที่ดีและเข้าถึงได้ง่ายของประเทศไทย ดังนั้นการตระหนกถึงภาวะของโรคและความจำเป็นไปของโรคโปลิโอ จะช่วยให้หลีกเลี่ยงภัยพิบัติจากโรคนี้ไปได้

กำเนิดโรคโปลิโอ

ตัวก่อโรคโปลิโอคือไวรัส ชื่อ โปลิโอไวรัส (poliovirus) เป็นสิ่งมีชีวิตที่เล็กที่สุด ขยายด้วยกลองจุลทรรศน์หนึ่งล้านเท่าก็ยังมองไม่เห็น ติดต่อกโดยการกินหรือสูดเอาเชื้อเข้าไปในร่างกาย เมื่อได้รับเชื้อโดยการกิน ไวรัสโปลิโอเมื่อกินเข้าไปจะไปเพิ่มจำนวนในทางเดินอาหาร ใช้เวลาพักเชื้อโดยเฉลี่ย 7-14 วัน และตามมามีอาการที่ไวรัสแพร่กระจายเข้าสู่กระแสเลือด อาการเริ่มแรกอาจจะมีเพียงอาการคล้ายไข้หวัด ไข้หวัดใหญ่ ท้องเสีย ซึ่งท้องเสียเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการแพร่เชื้อ เพราะเชื้อไวรัสโปลิโอมันเจริญอยู่ในทางเดินอาหาร หรือพูดให้เข้าใจง่ายคือ รังของโรคอยู่ในทางเดินอาหาร แต่จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 90 ของผู้ได้รับเชื้อโปลิโอจะไม่มีอาการ หรือมีก็เบาบาง ดังกล่าวมาแล้วอาการก็หายเป็นปกติ มีเพียงส่วนน้อยที่จะมีอาการคล้ายหวัดและรุนแรงขึ้นมีอาการอ่อนเพลีย ไข้ เบื่ออาหาร คลื่นไส้อาเจียน ปวดศีรษะ เจ็บคอ มีอาการตึงเจ็บของกล้ามเนื้อ บริเวณคอด้านหลัง ตามลำคอและแขนขา ในรายที่เป็นรุนแรง กล้ามเนื้อเริ่มอ่อนแรง ตามมาด้วยการเป็นอัมพาตของแขนและขาในเวลาอันรวดเร็ว แต่ส่วนใหญ่มักพบกล้ามเนื้ออ่อนแรงหรืออัมพาตที่ขาเพียงข้างเดียวและมักเกิดอาการขณะที่ยังมีไข้อยู่ มีบ้างที่โรคเกิดความรุนแรงมาก ไวรัสโปลิโอไปทำให้เกิดอัมพาตของกล้ามเนื้อกระบังลม กล้ามเนื้อหน้าอก จะทำให้หายใจไม่ได้มีอันตรายถึงชีวิต แต่พบได้น้อย

การรักษาโรคโปลิโอ

ไม่มีการรักษาโดยเฉพาะ การรักษาจะเป็นแบบการรักษาประคับประคอง และบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพของกล้ามเนื้อให้ดีขึ้นเพื่อลดความพิการได้ ครอบครัวผู้ป่วยควรให้ความเห็นใจ เอาใจใส่ดูแลให้ผู้ป่วย ซึ่งส่วนมากเป็นเด็กให้ได้รับความอบอุ่นทางจิตใจ และมุ่งเน้นการให้กายภาพบำบัดฟื้นฟูอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ เพื่อลดความพิการให้ได้มากที่สุด แต่โรคโปลิโอไม่มีวัคซีนซึ่งมีประสิทธิภาพสูงมาก จึงเป็นหนทางที่ดีที่สุดในการป้องกันหลีกเลี่ยงจากโรคโปลิโอนี้ และการบริหารจัดการวัคซีนโปลิโอที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การอนามัยโลก ซึ่งให้การสนับสนุนให้ประเทศต่างๆ รวมทั้งไทยได้มีการให้บริการกับประชากรของไทย โดยได้จัดเข้าเป็นโครงการวัคซีนแห่งชาติ ซึ่งเด็กทุกคนจะได้รับวัคซีน (ฟรี) อย่างทั่วถึงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 และพบผู้ป่วยรายสุดท้ายของประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2540 นับเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ปลอดโรคโปลิโอ วัคซีนโปลิโอมีทั้งชนิดฉีดและรับประทาน (หยดเข้าปาก) อย่างชัดเจนมาจากไวรัสโปลิโอที่ตายแล้ว ส่วนชนิดรับประทานทำจากเชื้อไวรัสโปลิโอที่ทำให้อ่อนฤทธิ์แล้ว วัคซีนทั้งสองชนิดนี้มีประสิทธิภาพสูงและปลอดภัย เมื่อได้รับวัคซีนแล้ว ภูมิคุ้มกันโรคโปลิโอจะอยู่ตลอดไป

อีกหนทางหนึ่งในการป้องกันการระบาดของโรคโปลิโอ ซึ่งเป็นโรคที่ติดต่อทางการบริโภค เนื่องจากรังของโรคหรือเชื้อไวรัสโปลิโออยู่ในทางเดินอาหาร และเชืนี้จะขับถ่ายออกมาทางอุจจาระและสารคัดหลั่งของทางเดินอาหาร ดังนั้นการป้องกันการแพร่กระจายของโรคที่ดี คือ กินร้อน ซ่อนกลาง ล้างมือ